

KANNANOTTO

Opetusministeriölle

Piraattipuolueen kannanotto luvattonta verkkojakelua koskevasta raportista

Opetusministeriön syksyn 2008 toimialakeskusteluissa käsiteltiin luovien sisältöjen kaupankäynnin edistämiseen ja luvattoman verkkojakelun vähentämiseen käytettävissä olevia keinoja.

Keskustelujen pohjalta opetusministeriö julkaisi loppuraportin (2008:30) ja kaksi muistiota, joissa lähestytään aihetta laajasti. Raporttien ja muistioiden pohjalta käytiin lausuntokierros, joka päättyi 13.3. Piraattipuolueella on sekä teknistä että muuta asiantuntemusta asiaan liittyen.

Piraattipuolueen näkökulma on myös hieman toinen kuin se, mikä yleensä pääsee esille. Tämän vuoksi Piraattipuolue ry päätti laatia opetusministeriön käyttöön tämän kannanoton, jossa kommentoidaan sekä loppuraportissa että oikeudellisen ja teknisen työryhmän muistioissa esiin tuotuja näkökohtia erityisesti luvattoman verkkojakelun vähentämisen osalta.

Tarvetta vähentää luvattonta nettijakelua ei ole

Musiikki-, elokuva- ja tietokonepeliala voivat hyvin

Toimialakeskustelujen raportin kohdassa 3.1. väitetään, että teosten luvaton nettijakelu "nakertaa luovan työn tekijöiden mahdollista tulonmuodostusta, luovan tuotannon edellytyksiä ja kaupan mahdollisuuksia". Nämä väitteet eivät pidä paikkaansa.

Musiikki-, elokuva- ja kirjallisuusala ovat voineet erinomaisesti viime vuosina. DVD-elokuvia ja tv-sarjoja myytiin Suomessa vuoden 2008 tammi-syyskuussa 4 % enemmän kuin vuonna 2007. Yhdysvalloissa myynti putosi 6 %. Kotimaisilla elokuvateattereilla oli vuonna 2008 paras tulos neljään vuoteen. Yhdysvaltojen elokuvateatterien tulot kasvoivat 7 % vuodesta 2006 vuoteen 2008. Kuuden suurimman studion Yhdysvaltojen ulkopuoliset vuosituotot olivat yhteensä noin 9,9 miljardia dollaria. Tämä merkitsee vuoden 2007 lukuihin verrattuna 400 miljoonan dollarin kasvua.

Musiikin myyntiä Yhdysvalloissa mittaava Nielsen SoundScanin julkaisemista vuoden 2008 myyntituloksista voidaan havaita seuraavaa:

- 1) Myynnin kappalemäärissä oli 10 prosentin kasvua, kun tarkasteltiin kaikkia yksiköitä (albumeita, sinkkuja, musiikkivideoita, digitaalisia kappaleita).
- 2) Musiikin kokonaismyynti saavutti 1,5 miljardin yksikön rajan. Aiempina vuosina myyntiä on ollut 1,4 miljardia (2007), 1,2 miljardia (2006) ja 1 miljardi (2005).
- 3) Vuoden 2008 viimeisellä viikolla myytiin 65 miljoonaa yksikköä, enemmän kuin minään aiempina viikkona. Edellinen ennätys oli vuoden 2007 joulukuun 58,4 miljoonalla yksiköllä.

Nine Inch Nailsin ilmaisjakelussa ollut levy Ghosts oli Amazonin vuoden myydyin albumi. Suomessa musiikin albumimyynti pysyi likimain edellisvuotisella tasolla. Myynnin kappalemäärä laski yhden prosentin, arvo kahdeksan prosenttia. Elävän musiikin tilanne oli hyvä – kansainvälisiä konserttituloja kertyi 4 miljardia dollaria. Tämä tulos oli parempi kuin koskaan, merkiten 13 prosentin kasvua edellisestä vuodesta.

Tietokone- ja videopelitalous oli myöskin elinvoimaista. Sen myynti oli Yhdysvalloissa 21,13 miljardia dollaria (kasvua edellisestä vuodesta 3 miljardia eli 19 prosenttia). Suomen pelimarkkinoiden arvo kasvoi 86,5 miljoonaan euroon, edellisvuoden 80,8 miljoonasta (kasvua 7 prosenttia).

Tutkimustulokset eivät tue väitteitä myynnin vähenemisestä

Turun Kauppakorkeakoulun mediaryhmän Luovan kentän yritystoiminta -raportti kertoo, että vuonna 2005 kulttuurin ja luovien alojen liikevaihto Suomessa oli lähes 7 miljardia euroa, merkiten 16 prosentin kasvua vuodesta 2000. Yritysten määrä kasvoi tällä aikavälillä 10 prosenttia, mikä on huomattavasti enemmän kuin koko yrityskannan kasvuvauhti (muutosta +6 %). Näiden yritysten työllistämien henkilöiden määrä lisääntyi 3 %.

Ruotsin kulttuurimarkkinoita taas analysoi Johanna Nylanderin raportti Kulturskymning inställd. Se kertoo meille mm. seuraavaa: kirjamyynä kasvoi aikavälillä 1997–2008 37,7 prosenttia. Elokuviissa vähintään kerran puolessa vuodessa käyvien määrä oli vuonna 2006 korkein sitten mittauksen aloittamisen 1980-luvulla. Musiikkia myytiin vuonna 2007 19 prosenttia enemmän kuin 2002. Tietokone- ja konsolipelejä myytiin 2006 kaksi miljoonaa enemmän kuin 1998, liikevaihdon kasvaessa samalla huimat 169 prosenttia.

Alankomaissa julkaistiin sikäläisten TNO:n, SEO Economic Researchin ja IVIR:in laatima raportti, jossa selvitetään piratismiin vaikuttamista talouteen. Raportin mukaan luvaton verkkojakelu lisää musiikki- ja elokuvateollisuuden liikevaihtoa sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Pohjois-Carolinan yliopiston tutkimuksessa vuodelta 2004 ei löydetty merkittävää yhteyttä lataamisen määrän ja myyntilukujen välillä. Pessimistisimmässäkin mallissa tarvittiin 5000 tiedostonlatausta jotta myynti olisi tippunut yhdellä albumilla. Saman tutkimuksen päivitetyssä versiossa vuodelta 2007 todetaan edelleen, ettei tiedostojenjakamisella ole merkittävää vaikutusta myyntiin.

Industry Canadan vuonna 2007 julkaisemassa tutkimuksessa tiedostonlaatuamisen ja CD-ostosten väliltä ei löydetty merkittävää yhteyttä, positiivista tai negatiivista, kun tarkasteltiin kaikkia vastaajia. Kun tarkastelu rajattiin niihin käyttäjiin, jotka olivat raportoineet lataavansa musiikkia verkosta, jokainen 12 ladattua kappaletta lisäsi musiikin myyntiä 0,44 CD-levyn verran.

Nettipiratismi on ollut omiaan parantamaan digitaalisen kaupan markkinoita kuluttajan kannalta. Piraatismiin luoma paine johti kuluttajien oikeuksia kohtuuttomasti rajoittavien DRM-tekniikoiden laajaan hylkäämiseen musiikin verkkokaupan osalta. Myös Spotify ja muut vastaavat palvelut tuskin olisivat syntyneet ilman nettipiratismiin luomaa markkinoita tervehdyttävää vaikutusta.

Loppupäätelmä

Tiedostojen luvattoman verkkojakelun ei ole tieteellisissä tutkimuksissa yksiselitteisesti todettu aiheuttavan taloudellisia menetyksiä oikeudenhaltijoille. Tämän vuoksi uusille tiedostonjakamisen vähentämiseen tähtääville toimenpiteille ei ole mitään tarvetta.

Kehitys EU-maissa on monitahoista

Toimialakeskustelujen raportin kohdassa 3.2. käsitellään kehitystä EU:ssa. Kohdassa annetaan yksipuolinen kuva eurooppalaisista kehityssuunnista tekijänoikeuksien alalla.

Kohdassa jätetään mainitsematta, että Euroopan parlamentti on useasti vastustanut liian rajua puuttumista nettipiratismiin. Euroopan parlamentti hyväksyi päätöslauselman, jossa vastustettiin Ranskan suunnitteilla ollutta verkkoyhteyden katkaisemista koskevaa "kolmesta poikki"-järjestelyä. Ministeri Wallin on aiemmin ilmoittanut julkisuudessa, ettei verkkoyhteyden katkaisemista olla tuomassa Suomeen. Toivomme, että tämä on myös opetusministeriön kanta.

Kuluvan vuoden tammikuussa Euroopan parlamentin kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasiain valiokunnan suositusehdotuksessa (2008/216(INI)) vaaditaan huomion keskittämistä perusvapauksien täydelliseen suojelemiseen verkossa. Ehdotuksessa tuomitaan viranomaisten

harjoittamat sensuuritoimet. Edelleen ehdotuksessa vaaditaan, että tekijänoikeusloukkauksia vastaan suunnatut toimet eivät saa käsittää internet-käytön järjestelmällistä valvontaa, että rangaistustoimien on oltava oikeassa suhteessa teon vakavuuteen, ja että on vastustettava oikeudenhaltijoiden asettamia liiallisia käyttörajoituksia.

Espanjassa Madridin maakuntaoikeus totesi The Pirate Bay -tyyppisten vertaisverkkosivustojen olevan siellä laillisia. Norjan toinen koulutusministeri vaatii tiedostonjakamisen laillistamista. Irlannin teleyritysten yhdistys ISPAI nousi maaliskuussa vastustamaan levyteollisuuden pyrkimyksiä pakottaa teleyritykset lähettämään asiakkailleen varoituskirjeitä. ISPAI perusteli kantaansa halulla varmistaa yksityisyyden suojan toteutuminen. Britanniassa muusikot perustivat yhdistyksen estääkseen teostensa käytön nettilataajien haastamisessa oikeuteen.

Oikeudellisen työryhmän keskustelumuistiosta

Oikeudellisen työryhmän muistiossa todetaan, että teleyrityksille voidaan antaa oikeus estää pääsy materiaaliin, jonka viranomainen, "kolmas osapuoli" (lue: oikeudenhaltijoiden edustajat) tai teleyritys "perustellusti toteaa loukkaavan lain määräyksiä". Näin toimitaan jo lapsipornografian levittämisen estotoimista annetun lain osalta. Puuttumatta tässä sen enempää estolistojen sananvapausongelmiin, on tehtävä selväksi mitä tällaisten esto-oikeuksien antaminen "kolmansille osapuolille" tarkoittaisi. Se tarkoittaisi yksityisen tahon ylläpitämää sensuurijärjestelmää. Estotoimenpiteihin ryhdyttäessä oikeuslaitosta ei voida sivuuttaa vaarantamatta vakavasti hyvän hallinnon takeita. Teleyrityksiltä tai oikeudenhaltijoiden edustajilta ei voida edellyttää puolueetonta tai asiantuntevaa näkemystä siitä, minkälainen aineisto loukkaa lain määräyksiä.

Muistiossa käsitellään oikeudenhaltijoille mahdollisia menettelytapoja oikeudenloukkaus-tapauksissa. Käytännössä muistiossa kuvaillut "sopimusneuvottelut" tarkoittavat sitä, että väitetty oikeuksien loukkaaja saa oikeudenhaltijoiden edustajilta kiristyskirjeen, jossa vaaditaan tietty summa suojelurahaa vastineeksi lupauksesta olla tekemättä asiasta oikeusjuttua. Jos vaatimuksiin ei suostuta, uhataan oikeudenkäynnillä ja sen päätteeksi odotettavissa olevilla paljon suuremmilla korvauksilla. Kun esimerkiksi pienituloista opiskelijaa ovat vastassa maailman suurimman levy- tai elokuvayhtiön kovapalkkaiset juristit, eivät sopimusosapuolet ole millään tavalla tasavertaisessa asemassa. Syyttömältäkin vaatii paljon uskallusta lähteä oikeustaisteluun tällaisessa tilanteessa, jossa pelkät oikeudenkäyntikulut saattavat olla suuremmat kuin omat vuositulot.

Piraattipuolue panee tyytyväisenä merkille, että oikeudellisen työryhmän keskustelumuistiossa on otettu jo perusoikeuskysymykset esille. Muistiossa mainittujen "pehmeiden keinojen" osalta tulee erityisesti huomioida perustuslain 21 §:n vaatimukset. "Pehmeät keinot" ovat tosiasiaa pehmeitä vain oikeudenhaltijan kannalta, koska ne ohittavat todisteita puolueettomasti arvioivan ja korvausten kohtuullisuutta harkitsevan oikeuslaitoksen kokonaan. "Pehmeät keinot" tarkoittavat todellisuudessa keinoja, joista puuttuvat oikeusturvatakeet.

Luvattoman jakelun ja lataamisen tunnistaminen

Tietoliikenteen välittämiseen pohjautuva luvattoman jakelun tunnistaminen

Työryhmä esittää luvattoman jakelun tunnistamisen perustuvan mm siirtoprotokollia, tiedostotyyppejä tai verkko-osoitteita käyttäen, vaikka yksikään siirtoprotokolla, tiedostotyyppi tai URL-osoite sellaisenaan ei ole laitton, eikä sen voida automaattisesti olettaa olevan missään yhteydessä luvattomaan nettilataamiseen.

Tämän keinoon käyttöönotto, eli vakoilulaitteiden asentaminen tietoverkkoihin, tarkoittaisi huomattavaa romahdusta viestintäsalaisuuden tasossa. Toisin kuin raportissa on sanottu, sisällön todennuksen luotettavuus on huono. Tällaisten keinojen käyttöönotto aiheuttaa todellisen luvattoman liikenteen siirtymisen toiseen protokollaan, URL:iin, sisällön käsittelymuotoon tai tapaan ja anonyymeihin verkkoihin.

Oikeudenhaltija-aloitteinen tunnistaminen

Tunnistaminen ilman varmuutta tietojen todellisuuspohjasta voi johtaa täysin väärin johtopäätöksiin. Oikeudenhaltijoilla on oikeus tehdä tutkintapyyntö rikosepäilyjen perusteella. Yksityisten tahojen tai henkilöiden tutkinta- tai tuomitsemisoikeuksien ei tulisi nousta poliisille määritelyä, tarkoin valvottua oikeutta korkeammaksi.

Watermarking

Ei estä käyttöä ellei merkinnästä tehdä niin selkeästi erottuvaa, että se häiritsee myös normaalia lain mukaista käyttöä. Johtaa väjäämättä vielä suuremmissa määrin yksityisten ihmisten jahtaamiseen ja varmasti myös monen sivullisen syyttömän syyttämiseen.

Luvattoman jakelun ja lataamisen rajoittaminen/estäminen

Käyttäjän oma suodatus (vanhemmat)

Suodatusohjelmat eivät ole millään tavalla vedenpitäviä. Ne suodattavat sellaista aineistoa, mitä ei pitäisi, ja jättävät vastaavasti suodattamatta sellaista, mitä pitäisi suodattaa. On huomattava, että yhä useammat aikuiset harjoittavat nettipiratismia. Moni lapsena Napsterilla aloittanut on tätänykyä täysi-ikäinen. Monilla aikuisilla, jotka itsekkin harjoittavat nettipiratismia, on jo lapsia. Heillä tuskin on kiinnostusta suodatusohjelmien käyttöön.

Automaattinen ilmoitus käyttäjälle

Kuten muistiossa sanotaan, tämä keino ei tehoa "paatuneisiin lainrikkojiin", joita monissa ikäluokissa on jo suurin osa ihmisistä. Jatkuva varoitusten lähettäminen ajaa ihmiset anonymisoimaan liikenteensä. Esimerkiksi The Pirate Bay alkoi tarjota anonymisointipalvelua (<http://ipredator.se>) Ruotsissa heti äskettäin hyväksytyn tekijänoikeuslain tiukennuksen jälkeen (nk. IPRED-laki). Anonymisointipalvelut, välityspalvelimet ym. aiheuttavat sen, että ip-osoite ei ole luotettava todiste. Jo lähitulevaisuudessa käytössä voivat olla sellaiset verkot, joista on mahdotonta saada ip-osoitetietoja. Tavallisten ihmisten pakottaminen anonymisointipalvelujen käyttäjiksi todennäköisesti edistää niiden käyttöä myös todellisten rikollisten keskuudessa.

Yhteyden hidastaminen

Tämän keinoon käyttöönotto, eli vakoilulaitteiden asentaminen tietoverkkoihin, tarkoittaisi huomattavaa romahdusta viestintäsalaisuuden tasossa. Toimenpide kohdistuu epäreilusti kaikkiin kyseessä olevaa liittymää käyttäviin ja on suhteeton.

IP-osoitetasoinen esto

Tällaiset estotoimet ovat perustuslain vastaista ennakkosensuuria (käyttäjän näkökulmasta viestin vastaanottaminen estyy ennakolta). Keinot eivät myöskään toimi käytännössä, koska niiden kiertäminen on helppoa.

Porttitasoinen esto

Tehoton keino, koska luvattomiin latauksiin käytettävien porttien määrittely ei ole vakio. Käytettäväksi portiksi voi määritellä mitä tahansa, vaikka sähköposti- tai www-liikenteen portit. Estämällä portteja voidaan rampauttaa myös tarkoituksenmukaista sallittua käyttöä vakavasti. Huolestuttava sananvapauden kannalta.

Protokollatasoinen esto

Ei ole olemassa verkkoprotokollaa, jonka käyttäminen olisi laitonta. Kaikkia vertaisverkkojen apuna käytettäviä protokollia käytetään huomattavissa määrin myös luvallisen materiaalin lataukseen ja jakamiseen. Huolestuttava sananvapauden kannalta.

Nimipalvelinsuodatus

Nimipalvelinsuodatus ei vastaa tarkoitustaan. Tanskassa The Pirate Bayn suodattamisen aloittamisen jälkeen liikenne Tanskasta The Pirate Bayhyn lisääntyi huomattavasti. Suomen sensuurilaki (laki lapsipornografian levittämisen ehkäisemisestä) on jo todistanut metodin toimimattomuuden sekä haitallisuuden. Keinot eivät myöskään toimi käytännössä, koska niiden kiertäminen on helppoa. Listoille päätyy sivuja aiheettomasti. Kyseessä on perustuslain vastainen ennakkosensuuri (käyttäjän näkökulmasta viestin vastaanottaminen estyy ennakolta).

URL-blokkaukset

Tällaiset estotoimet ovat perustuslain vastaista ennakkosensuuria (käyttäjän näkökulmasta viestin vastaanottaminen estyy ennakolta). Keinot eivät myöskään toimi käytännössä, koska niiden kiertäminen on helppoa. Blokkauksella voi olla epätoivottuja sivuvaikutuksia. Britanniassa erään Wikipedia-artikkelin estäminen aiheutti sen, että suurin osa briteistä ei enää pystynyt muokkaamaan mitään artikkelia. Tämä johtui siitä, että kaikki yhteydenotot Wikipediaan ohjautuivat eston takia välityspalvelimen kautta, eikä Wikipedia salli artikkeliansa muokkaamista välityspalvelimilta. Tätä tapausta voidaan pitää erittäin vakavana puuttumisena Britannian kansalaisten sananvapauteen.

Yksittäisten tiedostojen suodatus

Tiedostojen nimeäminen on täysin käyttäjän vapaavalinnaista, tiedostojen koot saattavat muuttua jne. joten varmaa todennusmenetelmää ei ole. Tämän keinon käyttöönotto, eli vakoilulaitteiden asentaminen tietoverkkoihin, tarkoittaisi huomattavaa romahdusta viestintäsalaisuuden tasossa.

Lopuksi

Liiketoiminta- ja tiedotusryhmän presentaatiossa kerrotaan kyselystä, jonka mukaan 95 % käyttäjistä luopuisi luvattomasta verkkojakelusta, jos seuraamuksena olisi verkkoyhteyden katkaiseminen. Tätä lukua lienee syytä epäillä. Jokin näin merkittävä tulos voitaisiin saada ehkä aikaan, jos kiinnijäämisriski olisi sataprosenttinen. Oikeudenhaltijoilla käytössä olevilla resursseilla kiinnijäämisriski voidaan nostaa vain murto-osaan. Tällöin 95 % vaikutusta ei missään tapauksessa synny. Tarve jakaa omaansa toisten kanssa on ihmiseen biologisesti sisäänrakennettu ominaisuus, jonka toteuttaminen teosten nettijakelun muodossa ei häviäisi edes kuolemanrangaistuksen uhalla.

Liiketoiminta- ja tiedotusryhmän presentaatiossa arvellaan Suomessa olevan 100 000 aktiivista piraattia. Lukua voidaan pitää alimitoitettuna. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen mukaan suomalaisista yhdeksäsluokkalaisista 29 % harrastaa nettipiratismia päivittäin tai lähes päivittäin. Jos aktiivinen piraatti määritellään tällä aktiivisuustasolla, pelkästään 15-16-vuotiaissa olisi noin 40 000 aktiivista piraattia (yhden ikäluokan ollessa n. 60 000). Koska yhtä aktiivisia piraatti-ikäluokkia on epäilemättä monia muitakin, voidaan päivittäin tai lähes päivittäin piratismia harrastavien määrän varovaisesti arvioida olevan ennemminkin 200 000. Ruotsissa arvioitiin olevan vuoden 2008 lopussa 685 000 aktiivista vertaisverkkoja luvattomasti käytävää. Suomen väkilukuun suhteutettuna tämä tarkoittaisi 390 000 ihmistä.

Tekijänoikeuksien loukkaaminen kuuluu monelta osin suomalaisten nuorten ja nuorten aikuisten päivittäiseen toimintakulttuuriin. Raportissa esitetyt keinot ovat yksinkertaisesti irrallaan todellisuudesta. Arvioiden mukaan esimerkiksi 95 % musiikin nettijakelusta on laitonta kopiointia. Laillinen verkkokauppa on siis kuriositeetti. Kaikkea toimintaa ei välttämättä edes mielletä laittomaksi. Esimerkiksi omien YouTube-videoiden koostaminen lempielokuvasta tai -tv-sarjasta ja suuren levy-yhtiön ykköshitin laittaminen taustalle soimaan on nuoremmille sukupolville luontaista toimintaa.

YouTuben menestys perustuu pitkälti tekijänoikeusrikkomusten hiljaiseen hyväksymiseen. Kuvien ja esimerkiksi laulujen sanojen tekijänoikeuksilla ei ole ollut internetissä koskaan juuri mitään käytännön merkitystä. Tekijänoikeusloukkaukset on rakennettu sisään internetin toimintakulttuuriin, mikä osoittaa, että nykyisenkaltaiset tiukat tekijänoikeudet eivät enää vastaa nykypäivän todellisuutta. Siksi tekijänoikeuslainsäädäntöä pitäisi tiukentamisen sijaan löysentää.

On huomattava, että mikäli kaikista verkossa tapahtuvista tekijänoikeusrikkomuksista pelkästään vertaisverkoissa tapahtuvat kitkettäisiin kokonaan, putoaisi jopa puolet internet-liikenteestä pois. Tämä tarkoittaisi arvaamattomia taloudellisia menetyksiä teleyrityksille ja yleistä tietoyhteiskunnan taantumista. Käytännössä mihinkään oikeasti rajuun puuttumiseen ei voida lähteä sen enempää teknisistä kuin taloudellisistakaan syistä. Mitkään estotoimet eivät myöskään tule vastaamaan tarkoitustaan, eikä nettipiratismi vähene niiden avulla merkittävästi. Kaikki mahdolliset rangaistustoimet tulevat kohdistumaan vain pieneen epäonnisten kuluttajien joukkoon, joita käytetään varoittavina esimerkkeinä ilman, että tällä olisi merkittävää vaikutusta tekijänoikeusloukkausten määrään verkossa.

Piraattipuolue korostaa, että samojen sääntöjen pitäisi päteä verkossa ja muilla elämänaloilla. Tämä tarkoittaa sitä, että verkkoviestinnän viestintäsalaisuuden tulisi olla yhtä korkealla tasolla kuin vaikkapa postitse lähetettävien kirjeiden osalta. Jo nyt lainsäädäntö (TekijäL 60 a § jne.) on heikentänyt sähköisen viestinnän viestintäsalaisuutta muihin viestinnän muotoihin nähden. Tätä kehitystä ei pidä jatkaa.

Lisätietoja:

<http://www.piraattipuolue.fi/kulttuuri/artikkelit>

<http://www.piraattipuolue.fi/kulttuuri/epaekaupallinen-kopiointi>

Piraattipuolue ry

Puheenjohtaja Pasi Palmulehto

Sihteeri Ahto Apajalahti